

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ षष्ठः प्रश्नः ॥

ॐ सन्त्वा॑ सिञ्चामि॒ यजुषा॑ प्र॒जामायु॑र्धनं च॥ ॐ शान्तिः॑
शान्तिः॑ शान्तिः॑॥

प॒रे॒युवा॑सं प्र॒वतो॑ म॒हीरनु॑ बहु॒भ्यः प॒न्था॑मनपस्पशानम्।
वै॒व॒स्व॒त॑स॒ स॒ङ्ग॒म॒नं॑ ज॒नानां॑ य॒म॑स॒ राजा॑न॒स॒ ह॒विषा॑ दुवस्यत।
इ॒दं त्वा॑ व॒स्त्रं प्रथ॑मन्वाग॒न्नपै॑तदू॒ह यदि॑हाबि॒भः पु॒रा। इ॒ष्टा॒पूर्त॑मनु
सम्प॑श्य दक्षि॑णां यथा॑ ते द॒त्तं बहु॑धा वि॒बन्धु॑षु। इ॒मौ यु॑नज्मि ते
व॒ह्नी अ॑सु॒नीथा॑य वो॒ढवे॑। या॒भ्यां य॒मस्य॑ सा॒दन॑स॒ सु॒कृतां॑ चापि॒
गच्छ॑तात्। पू॒षा त्वे॑तश्च॒याव॑यतु प्रवि॒द्वानन॑ष्टपशु॒र्भुवन॑स्य गो॒पाः। स
त्वै॒तेभ्यः॑ परि॒ददा॑त्पि॒तृभ्यो॑ऽग्नि॒र्दे॒वेभ्यः॑ सु॒वि॒दत्रे॑भ्यः। पू॒षेमा॑ आशा
अनु॑वेद॒ सर्वाः॑ सो अ॒स्मा॑स॒ अभ॑यतमेन नेषत्। स्व॒स्ति॒दा अघृ॑णिः
सर्व॑वी॒रोऽप्र॑युच्छन्पु॒र ए॑तु प्रवि॒द्वान्॥१॥

आयु॑र्वि॒श्वायुः॑ परि॒पास॑ति त्वा पू॒षा त्वा॑ पातु प्रप॑थे पु॒रस्ता॑त्।
यत्रा॑ऽऽस॑ते सु॒कृतो॑ यत्र॒ ते य॒युस्तत्र॑ त्वा दे॒वः स॑वि॒ता द॑धातु।
भु॒वन॑स्य पत इ॒द॑स॒ ह॒विः। अ॒ग्नये॑ रयि॒मते॑ स्वाहा॑। पु॒रुष॑स्य
सया॑व॒र्यपे॑द॒घानि॑ मृज्महे। यथा॑ नो अत्र॒ नाप॑रः पु॒रा ज॒रस॑ आय॑ति।
पु॒रुष॑स्य सया॑वरि॒ वि ते॑ प्रा॒णम॑सि स्रसम्। शरी॑रेण म॒हीमिहि॑

स्वधयेहिं पितॄनुपं प्रजयाऽऽस्मानिहावंह। मैवं मा३ स्ता प्रियेऽहं
देवी सती पितृलोकं यदैषि। विश्ववारा नभसा संव्ययन्त्युभौ नो
लोकौ पयसाऽभ्याववृथस्व॥२॥

इयं नारी पतिलोकं वृणाना निपद्यत उप त्वा मर्त्य
प्रेतम्। विश्वं पुराणमनु पालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहि।
उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकमितासुमेतमुपशेष एहिं। हस्तग्राभस्य
दिधिषोस्त्वमेतत्पत्युर्जनित्वमभि सम्भूवा। सुवर्णं३ हस्तादाददाना
मृतस्य श्रियै ब्रह्मणे तेजसे बलाय। अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा
विश्वाः स्पृधौ अभिमातीर्जयेम। धनुरहस्तादाददाना मृतस्य
श्रियै क्षत्रायौजसे बलाय। अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वाः
स्पृधौ अभिमातीर्जयेम। मणिं३ हस्तादाददाना मृतस्य श्रियै
विशे पुष्ट्यै बलाय। अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वाः स्पृधौ
अभिमातीर्जयेम॥३॥

इममग्ने चमसं मा विजीह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम्।
एष यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम्। अग्नेर्वर्म
परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोर्णुष्व मेदसा पीवसा च। नेत्वा
धृष्णुरहरसा जर्हृषाणो दधद्विधक्ष्यन्पर्यङ्ख्यातै। मैनमग्ने विदहो
माऽभिशौचो माऽस्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम्। यदा शृतं
करवो जातवेदोऽथेमेनं प्रहिणुतात्पितृभ्यः। शृतं यदा करसि
जातवेदोऽथेमेनं परिदत्तात्पितृभ्यः। यदा गच्छात्यसुनीतिमेतामथा

दे॒वानां॑ व॒शनी॑र्भ॒वाति॑ । सूर्यं॑ ते चक्षु॑र्गच्छ॒तु वा॒तमा॒त्मा द्यां च॑ गच्छ॒
 पृथि॒वीं च॑ ध॒र्मणा॑ । अ॒पो वा॑ गच्छ॒ यदि॑ तत्र॑ ते ह॒ितमोष॑धीषु
 प्र॒ति॒ति॒ष्ठा शरी॑रैः । अ॒जो भा॒गस्तप॑सा॒ तं तप॑स्व॒ तं ते॑ शो॒चिस्तप॑तु
 तं ते॑ अ॒र्चिः । यास्ते॑ शि॒वास्त॒नुवो॑ जा॒तवेद॑स्ताभिर्वहे॒मः सु॒कृतां॑
 यत्र॑ लो॒काः । अ॒यं वै त्वम॑स्मादधि॒ त्वमे॒तद॒यं वै तद॑स्य॒ योनि॑रसि ।
 वैश्वान॑रः पु॒त्रः पि॒त्रे लो॒ककृ॑ज्जा॒तवेदो॑ वहे॒मः सु॒कृतां॑ यत्र॑
 लो॒काः ॥ ४ ॥

विद्वानभ्याववृथ्स्वामिमातीर्जयेम् शरीरैश्चत्वारि च ॥ [१]

य ए॒तस्य॑ प॒थो गो॒प्तार॑स्तेभ्यः स्वाहा॒ य ए॒तस्य॑ प॒थो
 र॑क्षि॒तार॑स्तेभ्यः स्वाहा॒ य ए॒तस्य॑ प॒थोभि॑र॒क्षितार॑स्तेभ्यः स्वाहा॑
 ऽऽख्या॒त्रे स्वाहा॑ ऽपाख्या॒त्रे स्वाहा॑ ऽभि॒लाल॑पते स्वाहा॑ ऽप॒लाल॑पते
 स्वाहा॑ ऽग्र॒ये कर्म॑कृते स्वाहा॒ यमत्र॑ नाधी॒मस्तस्मै॑ स्वाहा॑ ।
 यस्त॑ इ॒ध्मं ज॒भर॑त्सिष्वि॒दानो॑ मूर्धा॒नं वा॒त तप॑ते त्वा॒या । दि॒वो
 वि॒श्वस्मा॑त्सीमघाय॒त उ॑रुष्यः । अ॒स्मात्त्वमधि॑ जा॒तोऽसि॑ त्वद॒यं
 जा॑यतां पुनः । अ॒ग्रये॑ वैश्वान॒राय॑ सुव॒र्गाय॑ लो॒काय॑ स्वाहा॑ ॥ ५ ॥

य ए॒तस्य॑ त्वत्पञ्च ॥ [२]

प्र के॒तुना॑ बृ॒हता॑ भा॒त्यग्निरा॒विर्विश्वा॑नि वृष॒भो रौर॑वीति ।
 दि॒वश्चि॑दन्ता॒दुप॑ मामु॒दान॑ड॒पामु॑पस्थे॒ महि॑षो व॒वर्ध॑ । इ॒दं त॒ एकं॑
 प॒र उ॑त॒ एकं॑ तृतीये॒न ज्योति॑षा॒ संवि॑शस्व । सं॒वेश॑नस्त॒नुवै॒

चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्थे। नाकं सुपर्णमुप यत्पतन्तः
 हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा। हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य
 योनौ शकुनं भुरण्युम्। अतिद्रव सारमेयौ श्वानौ चतुरक्षौ शबलौ
 साधुना पथा। अथा पितृन्सुविदत्राः अपीहि यमेन ये सधमादं
 मदन्ति। यौ ते श्वानौ यमरक्षितारौ चतुरक्षौ पथिरक्षौ नृचक्षसा।
 ताभ्याः राजन्परि देह्येनः स्वस्ति चास्मा अनमीवं च धेहि॥६॥

उरुणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो वशाः
 अनु। तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दत्ता वसुमद्येह भद्रम्।
 सोम एकेभ्यः पवते घृतमेकं उपासते। येभ्यो मधु प्रधावति
 ताश्चिदेवापि गच्छतात्। ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरांसो ये
 तनुत्यजः। ये वा सहस्रदक्षिणास्ताश्चिदेवापि गच्छतात्। तपसा
 ये अनाधृष्यास्तपसा ये सुवर्गताः। तपो ये चक्रिरे महत्ताश्चिदेवापि
 गच्छतात्। अश्मन्वती रेवतीः सः रभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः।
 अत्रा जहाम ये असन्नशेवाः शिवान् वयमभि वाजानुत्तरेम॥७॥

यद्वै देवस्य सवितुः पवित्रं सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे।
 येनापुनादिन्द्रमनार्तमार्त्यं तेनाहं माः सर्वतनुं पुनामि।
 या राष्ट्रात्पन्नादप यन्ति शाखा अभिमृता नृपतिमिच्छमानाः।
 धातुस्ताः सर्वाः पवनेन पूताः प्रजयास्मान्नय्या वर्चसा सः सृजाथ।
 उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा सूर्यमगन्म
 ज्योतिरुत्तमम्। धाता पुनातु सविता पुनातु। अग्नेस्तेजसा सूर्यस्य

वर्चसा॥८॥

धेह्युत्तरेमाष्टौ च॥

[३]

यन्ते अग्निममन्थाम वृषभायेव पक्तवे। इमन्तः शमयामसि
क्षीरेण चोदकेन च। यन्त्वमग्ने समदहस्त्वमु निर्वापया पुनः।
क्याम्बूरत्र जायतां पाकदूर्वा व्यल्कशा। शीतिके शीतिकावति
ह्लादुके ह्लादुकावति। मण्डूक्या सुसङ्गमयेमः स्वग्निः शमय। शं
ते धन्वन्या आपः शमु ते सन्त्वनूक्याः। शं ते समुद्रिया आपः
शमु ते सन्तु वर्ष्याः। शं ते स्रवन्तीस्तनुवे शमु ते सन्तु कूप्याः।
शन्ते नीहारो वर्षतु शमु पृष्ठाऽवशीयताम्॥९॥

अव सृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधाभिः।
आयुर्वसान उप यातु शेषः सङ्गच्छतां तनुवा जातवेदः। सङ्गच्छस्व
पितृभिः सः स्वधाभिः समिष्टापूरतेन परमे व्योमन्। यत्र भूम्यै
वृणसे तत्र गच्छ तत्र त्वा देवः संविता दधातु। यत्ते कृष्णः
शकुन आतुतोद पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः। अग्निष्टद्विश्वादनृणं
कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणमाविवेश। उत्तिष्ठतस्तनुवः सम्भरस्व
मेह गात्रमवहा मा शरीरम्। यत्र भूम्यै वृणसे तत्र गच्छ तत्र
त्वा देवः संविता दधातु। इदं त एकं पर ऊत एकं तृतीयेन
ज्योतिषा संविशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि प्रियो देवानां परमे
सधस्थे। उत्तिष्ठ प्रेहि प्रद्रवौकः कृणुष्व परमे व्योमन्। यमेन

त्वं यम्यां संविदानोत्तमं नाकमधि रोहेमम्। अश्मन्वती रेवतीर्यद्वै
देवस्य सवितुः पवित्रं या राष्ट्रात्पन्नादुद्वयं तमसस्परि धाता पुनातु।
अस्मात्त्वमधि जातोऽस्ययं त्वदधिजायताम्। अग्नये वैश्वानराय
सुवर्गाय लोकाय स्वाहा॥१०॥

अवशीयता९ सुधस्थे पञ्च च॥ [४]

आयातु देवः सुमनाभिरूतिभिर्यमो हवेह प्रयताभिरुक्ता।
आसीदता९ सुप्रयतेह बरहिष्यूजाय जात्यै मम शत्रुहत्यै। यमे
इव यतमाने यदैतं प्रवाम्भरन्मानुषा देवयन्तः। आसीदतुः स्वमुं
लोकं विदाने स्वासस्थे भवतमिन्दवे नः। यमाय सोम९ सुनुत
यमाय जुहुता हविः। यम९ ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरङ्कृतः।
यमाय घृतवद्धविर्जुहोत प्र च तिष्ठत। स नो देवेष्वायमदीर्घमायुः
प्र जीवसे। यमाय मधुमत्तम९ राज्ञे हव्यं जुहोतन। इदं नम
ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वभ्यः पथिकृद्भ्यः॥११॥

योऽस्य कौष्ठ जगतः पार्थिवस्यैकं इद्वशी। यमं भङ्गुश्रवो
गाय यो राजानपरोध्यः। यमङ्गाय भङ्गुश्रवो यो राजानपरोध्यः।
येनापो नद्यो धन्वानि येन द्यौः पृथिवी दृढा। हिरण्यकक्ष्यान्
सुधुरान् हिरण्याक्षानयः शफान्। अश्वाननश्यतो दानं यमो राजाभि
तिष्ठति। यमो दाधार पृथिवीं यमो विश्वमिदं जगत्। यमाय
सर्वमित्रस्थे यत्प्राणद्वायुरक्षितम्। यथा पञ्च यथा षड्यथा पञ्च
दशर्षयः। यमं यो विद्यात्स ब्रूयाद्यथैक ऋषिर्विजानते॥१२॥

त्रिकंद्रुकेभिः पतति षडुर्वीरकमिद्धहत्। गायत्री त्रिष्टुच्छन्दांसि
 सर्वा ता यम आहिता। अहरहर्नयमानो गामश्वं पुरुषं जगत्।
 वैवस्वतो न तृप्यति पञ्चभिर्मानवैर्यमः। वैवस्वते विविच्यन्ते यमे
 राज्ञि ते जनाः। ये चेह सत्येनेच्छन्ते य उ चानृतवादिनः। ते
 राजन्निह विविच्यन्तेऽथा यन्ति त्वामुप। देवाश्च ये नमस्यन्ति
 ब्राह्मणाश्चापचित्यन्ति। यस्मिन्वृक्षे सुपलाशे देवैः सम्पिबन्ते यमः।
 अत्रा नो विशपतिः पिता पुराणा अनुवेनति॥१३॥

पृथिकृद्ध्यो विजानतेऽनु वेनति॥ [५]

वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहस्रमुत्सं शतधारमेतम्।
 तस्मिन्नेष पितरं पितामहं प्रपितामहं बिभरत्पिन्वमाने।
 द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः।
 तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः। इमं
 समुद्रं शतधारमुत्संव्यच्यमानं भुवनस्य मध्ये। घृतं दुहानामदितिं
 जनायाग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन्। अपेत वीत वि च सर्पतातो
 येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अहोभिरद्विरक्तुभिर्व्यक्तं यमो
 ददात्ववसानमस्मै। सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ
 आदधे। तेभिर्युज्यन्तामघ्नियाः॥१४॥

शुनं वाहाः शुनं नाराः शुनं कृषतु लाङ्गलम्। शुनं वरत्रा
 बध्यन्तां शुनमष्टामुदिङ्गय शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम्।
 शुनासीराविमां वाचं यद्विवि चक्रथुः पयः। तेनेमामुपं सिञ्चतम्।

सीते वन्दांमहे त्वाऽर्वाचीं सुभगे भव। यथा नः सुभगा संसि यथा
नः सुफला संसि। सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्थ
आदधे। तेभिरदिते शं भव। विमुच्यध्वमघ्निया देवयाना अतारिष्म
तमसस्पा रमस्य। ज्योतिरापाम सुवरगन्म॥१५॥

प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युत् उदोषधीर्जिहते पिन्वते सुवः।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं रेतसाऽवति।
यथा यमाय हार्म्यमवपन्त्यश्च मानवाः। एवं वपामि हार्म्यं यथासाम
जीवलोके भूरयः। चितः स्थ परिचित ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं पितरो
देवता। प्रजापतिर्वः सादयतु तया देवतया। आप्यायस्व सन्ते॥१६॥

अघ्निया अंगन्म सप्त च॥

[६]

उत्ते तन्नोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधन्मो अहं रिषम्।
एतां स्थूणां पितरो धारयन्तु तेऽत्रा यमः सादनात्ते मिनोतु।
उपसर्प मातरं भूमिमेतामुरुव्यचंसं पृथिवीं सुशेवाम्। ऊर्णम्रदा
युवतिर्दक्षिणावत्येषा त्वा पातु निर्ऋत्या उपस्थे। उद्धश्चस्व
पृथिवि मा विबाधिथाः सूपायनास्मै भव सूपवश्चना। माता पुत्रं
यथासिचाभ्येनं भूमि वृणु। उद्धश्चमाना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं
मित उप हि श्रयन्ताम्। ते गृहासो मधुश्चुतो विश्वाहास्मै शरणाः
सन्त्वत्र। एणीर्धाना हरिणीरर्जुनीः सन्तु धेनवः। तिलवत्सा

ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा सन्त्वनपस्फुरन्तीः॥१७॥

ए॒षा ते॑ यम॒साद॑ने स्व॒धा निर्धा॑यते गृ॒हे। अक्षि॑तिर्नाम ते
असौ। इ॒दं पि॒तृभ्यः॑ प्रभरेम ब॒र्हिर्दे॒वेभ्यो॑ जी॒वन्त॒ उत्तरं॑ भरेम।
तत्त्व॑मारो॒हासो मे॒घ्यो भव॑ यमे॒न त्वं य॒म्यां संवि॑दानः। मा त्वां वृ॒क्षौ
सम्बा॑धिष्ठां मा मा॒ता पृ॑थिवि॒ त्वम्। पि॒तृन् हि यत्र॑ गच्छा॒स्येधा॑सं
यम॒राज्ये॑। मा त्वां वृ॒क्षौ सम्बा॑धेधां मा मा॒ता पृ॑थि॒वी म॒ही।
वैव॒स्वत॑ हि गच्छा॑सि यम॒राज्ये॑ विरा॑जसि। न॒ळं प्ल॒वमारो॑हेतं
न॒ळेन॑ प॒थोऽन्वि॑हि। स त्वं न॒ळप्ल॑वो भू॒त्वा सन्त॑र॒ प्रत॑रोत्तर॥१८॥

स॒वि॒तैतानि॑ शरी॒राणि॑ पृथि॒व्यै मा॒तुरु॑पस्थ॒ आद॑धे। तेभ्यः
पृथि॒वि शं भ॑व। षड्ढो॑ता॒ सूर्य॑ ते चक्षु॑र्गच्छतु वा॒तामा॒त्मा द्यां च॑
गच्छ॑ पृथि॒वीं च ध॑र्मणा। अ॒पो वा॑ गच्छ॒ यदि॑ तत्र॑ ते हि॒तमोष॑धीषु
प्रति॑तिष्ठा॒ शरी॑रैः। परं मृ॒त्यो अनु॑परे॒हि प॒न्थां यस्ते॑ स्व इ॒तरो
दे॒व॒याना॑त्। चक्षु॑ष्मते शृण्व॒ते ते॑ ब्रवी॒मि मा नः॑ प्र॒जा शं रि॑षो
मोत॑ वी॒रान्। शं वा॒तः शं हि॑ ते घृ॒णिः श॒मु ते स॒न्त्वोष॑धीः।
कल्प॑न्तां मे दि॒शः श॒ग्माः। पृथि॒व्यास्त्वा॑ लो॒के सा॑दयाम्य॒मुष्य॑
शर्मा॑सि पि॒तरो॑ दे॒वता॑। प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु॒ तया॑ दे॒वत॑या।
अ॒न्तरि॑क्षस्य त्वा दि॒वस्त्वा॑ दि॒शां त्वा॒ नाक॑स्य त्वा पृ॒ष्ठे ब्र॒ध्नस्य॑
त्वा वि॒ष्टपे॑ सादयाम्य॒मुष्य॑ शर्मा॑सि पि॒तरो॑ दे॒वता॑। प्र॒जाप॑तिस्त्वा
सादयतु॒ तया॑ दे॒वत॑या॥१९॥

अ॒पूप॒वाँ॑न्धृत॒वाँश्च॑रुरेह सी॑दतू॒त्तभ्रु॑वन् पृ॒थि॒वीं द्या॑मु॒तोपरि॑।
 यो॒नि॒कृतः॑ पथि॒कृतः॑ सपर्य॒त ये दे॒वानां॑ घृ॒तभा॑गा इ॒ह स्थ। ए॒षा
 ते॒ यम॒साद॑ने स्व॒धा नि॒धीय॑ते गृ॒हेऽसौ। दशो॑क्षरा॒ तां र॑क्षस्व
 तां गो॑पायस्व॒ तां ते परि॑ददामि॒ तस्यां॑ त्वा॒ मा द॑भन्पि॒तरौ
 दे॒वता॑। प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादय॒तु तया॑ दे॒वत॑या। अ॒पूप॒वाँश्च॑रु॒तवाँ॑न्
 क्षी॒रवा॑न्ध॒धिवा॑न्मधु॒माश्च॑रुरेह सी॑दतू॒त्तभ्रु॑वन् पृ॒थि॒वीं द्या॑मु॒तोपरि॑।
 यो॒नि॒कृतः॑ पथि॒कृतः॑ सपर्य॒त ये दे॒वानां॑ श्रु॒तभा॑गाः क्षी॒रभा॑गा
 दधि॑भागा॒ मधु॑भागा इ॒ह स्थ। ए॒षा ते॒ यम॒साद॑ने स्व॒धा नि॒धीय॑ते
 गृ॒हेऽसौ। श॒ताक्ष॑रा स॒हस्रा॑क्षरा॒ऽयुता॑क्षरा॒ऽच्यु॑ताक्षरा॒ तां र॑क्षस्व
 तां गो॑पायस्व॒ तां ते परि॑ददामि॒ तस्यां॑ त्वा॒ मा द॑भन्पि॒तरौ दे॒वता॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादय॒तु तया॑ दे॒वत॑या॥२०॥

अन॑पस्फुरन्तीरु॒त्तर दे॒वत॑या द्वे च॥

[७]

ए॒तास्ते॑ स्व॒धा अ॒मृताः॑ करोमि॒ यास्ते॑ धा॒नाः परि॑किरा॒म्यत्र॑।
 तास्ते॑ य॒मः पि॒तृभिः॑ संवि॒दानो॑ऽत्र धे॒नूः का॑म॒दुघाः॑ करोतु।
 त्वा॒मर्जु॑नौष॒धीनां॑ पयो॑ ब्र॒ह्माण॑ इ॒द्विदुः॑। तासां॑ त्वा॒ मध्या॑दाद॒दे
 च॒रुभ्यो॑ अपि॒धात॑वे। दूर्वा॑णाश्च॒ स्तम्ब॑मा॒हर॑तां प्रि॒यत॑मां म॒म।
 इ॒मां दि॒शं मनु॑ष्याणां॒ भूयि॑ष्ठानु॒ वि रो॑हतु। काशा॑नाश्च॒ स्तम्ब॑मा॒हर॑
 रक्ष॑सामप॒हत्यै। य ए॒तस्यै॑ दि॒शः प॑राभ॒वन्न॑घाय॒वो यथा॑
 तेना॑र्भा॒वान्पुनः॑। दूर्वा॑णाश्च॒ स्तम्ब॑मा॒हर॑ पि॒तृणा॑मोष॒धीं प्रि॒याम्।
 अ॒न्वस्यै॑ मूलं॑ जी॒वा॒दनु॑ काण्ड॒मथो॑ फल॒म्॥२१॥

लो॒कं पृ॒ण ता अ॒स्य सू॒द॒दो॒हसः। शं वा॒तः श॒ हि ते
घृ॒णिः श॒मु ते स॒न्त्वोष॑धीः। क॒ल्पन्तां ते दि॒शः सर्वाः॑। इ॒दमे॒व
मेतोऽप॑रा॒मार्ति॑मारा॒म काश्च॑न। तथा॒ तद॒श्विभ्या॑ कृतं मि॒त्रेण॑
वरु॑णेन च। व॒रणो वा॑रयादि॒दं दे॒वो व॒नस्प॑तिः। आ॒र्त्ये नि॒र्ऋत्ये॑
द्वेषा॑च्च व॒नस्प॑तिः। वि॒धृति॑रसि वि॒धा॑रया॒स्मद॒घा द्वेषा॑सि श॒मि
श॒मया॒स्मद॒घा द्वेषा॑सि य॒व य॒वया॒स्मद॒घा द्वेषा॑सि। पृ॒थि॒वीं
ग॑च्छा॒न्तरि॑क्षं गच्छ॒ दिवं गच्छ॒ दिशो॑ गच्छ॒ सुव॑र्गच्छ॒ सुव॑र्गच्छ॒
दिशो॑ गच्छ॒ दिवं गच्छा॒न्तरि॑क्षं गच्छ॒ पृथि॒वीं ग॑च्छाऽऽपो वा
गच्छ॒ यदि॑ तत्र ते हि॒तमोष॑धीषु प्र॒ति॒ति॒ष्ठा शरी॑रैः। अ॒श्मन्व॑ती
रे॒वती॒र्यद्वे॑ दे॒वस्य॑ स॒वितुः प॒वित्रं॑ या रा॒ष्ट्रात्प॒न्नादु॒द्वयं॑ तम॑स॒स्परि॑
धा॒ता पु॑नातु॥२२॥

फलं पुनातु॥

[८]

आ रो॑ह॒ताऽऽयु॑र्ज॒रसं॑ गृ॒णा॒ना अ॑नुपूर्वं यत॑माना॒ यति॑ष्ट।
इ॒ह त्व॑ष्टा सु॒जनि॑मा सु॒रत्नो॑ दी॒र्घमा॑युः करतु जी॒वसे॑ वः।
यथाऽहा॑न्यनुपूर्वं भव॑न्ति यथ॑र्तव॑ ऋ॒तुभि॑र्यन्ति क्लृ॒प्ताः। यथा॒ न
पूर्व॑मप॑रो जहा॑त्ये॒वा धा॑तरा॒यूषि॑ कल्प॒यैषाम्। न हि॑ ते अ॒ग्ने
त॒नुवै॑ क्रू॒रं च॒कार॒ मर्त्यः॑। क॒पिर्ब॑भस्ति॒ तेज॑नं पुन॑र्ज॒रायु॑ गौ॒रि॒वा।
अप॑ नः शोशु॑चद॒घम॑ग्रे शुशु॑ध्या र॒यिम्। अप॑ नः शोशु॑चद॒घं मृ॒त्यवे॑
स्वाहा॑। अ॒न॒द्वाह॑म॒न्वार॑भामहे स्व॒स्तये॑। स न॒ इन्द्र॑ इ॒व दे॒वेभ्यो॑
व॒हिः सु॒म्पार॑णो भव॥२३॥

इमे जीवा वि मृतैराववर्तिन्नभूद्ब्रुवा देवहूतिं नो अद्या।
 प्राञ्जोगामानृतये हसाय द्राघीय आयुः प्रतरां दधानाः। मृत्योः पदं
 योपयन्तो यदैम द्राघीय आयुः प्रतरां दधानाः। आप्यायमानाः
 प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवथ यज्ञियासः। इमं जीवेभ्यः
 परिधिं दधामि मा नोऽनुगादपरो अर्धमेतम्। शतं जीवन्तु
 शरदः पुरुचीस्तिरो मृत्युं दद्महे पर्वतेन। इमा नारीरविधवाः
 सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सम्मृशन्ताम्। अनश्रवो अनमीवाः
 सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमग्नैः। यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं
 हिमवतस्परि। तेनामृतस्य मूलेनारातीर्जम्भयामसि। यथा
 त्वमुद्भिन्नथस्योषधे पृथिव्या अधि। एवमिम उद्भिन्दन्तु कीर्त्या
 यशसा ब्रह्मवर्चसेन। अजोऽस्यजास्मदद्या द्वेषांसि यवोऽसि
 यवयास्मदद्या द्वेषांसि॥२४॥

भव जम्भयामसि त्रीणि च॥

[९]

अपं नः शोशुचदधमग्रे शुशुध्या रयिम्। अपं नः
 शोशुचदधम्। सुक्षेत्रिया सुगातुया वसूया च यजामहे। अपं नः
 शोशुचदधम्। प्रयद्वन्दिष्ठ एषां प्रास्माकांसश्च सूरयः। अपं नः
 शोशुचदधम्। प्रयदग्रेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति सूरयः। अपं नः
 शोशुचदधम्। प्रयत्ते अग्रे सूरयो जायेमहि प्र ते वयम्। अपं नः
 शोशुचदधम्॥२५॥

त्व९ हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि। अपं नः
 शोशुचदधम्। द्विषो नो विश्वतोमुखाऽति नावेव पारय। अपं नः
 शोशुचदधम्। स नः सिन्धुमिव नावयाति पर्षा स्वस्तये। अपं नः
 शोशुचदधम्। आपः प्रवणादिव यतीरपास्मत्स्यन्दतामधम्। अपं
 नः शोशुचदधम्। उद्वनादुदकानीवापास्मत्स्यन्दतामधम्। अपं नः
 शोशुचदधम्। आनन्दाय प्रमोदाय पुनरागाः स्वान्गृहान्। अपं
 नः शोशुचदधम्। न वै तत्र प्रमीयते गौरश्वः पुरुषः पशुः। यत्रेदं
 ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनायकमपं नः शोशुचदधम्॥२६॥

अधमघं चत्वारि च॥ [१०]

अपश्याम युवतिमाचरन्तीं मृताय जीवां परिणीयमानाम्।
 अन्धेन या तमसा प्रावृताऽसि प्राचीमवाचीमवयन्नरिष्ट्यै। मयैतां
 माः स्तां भ्रियमाणा देवी सती पितृलोकं यदैषि। विश्ववारा
 नभसा संव्ययन्त्युभौ नो लोकौ पयसाऽऽवृणीहि। रयिष्ठामग्निं
 मधुमन्तमूर्मिणमूर्जः सन्तं त्वा पयसोप स९सदेम। स९ रय्या
 समु वर्चसा सचस्वा नः स्वस्तये। ये जीवा ये च मृता ये
 जाता ये च जन्त्याः। तेभ्यो घृतस्य धारयितुं मधुधारा व्युन्दती।
 माता रुद्राणां दुहिता वसूनाः स्वसाऽऽदित्यानाममृतस्य नाभिः।
 प्रणुवोचं चिकितुषे जनाय मागामनागामदितिं वधिष्ट। पिबतूदकं
 तृणान्यत्तु। ओमुत्सृजत॥२७॥

वधिष्ट द्वे च॥ [११]

सन्त्वा॑ सि॒ञ्चामि॑ यजु॒षां प्र॒जामायु॑र्धनं॑ च॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

सु॒म॒ङ्ग॒लीरि॑यं व॒धूरि॒मां॑ संमे॒त प॑श्य॒त। सौ॒भा॒ग्य॒म॒स्यै
द॒त्त्वा॒या॒था॒स्तं वि॑ परे॒तन॑। इ॒मां त्वमि॑न्द्र मी॒ढ्वः सु॑पु॒त्रां॑ सु॒भगां॑
कुरु॑। दशा॑स्यां पु॒त्राना॑ धेहि॒ पति॑मेकाद॒शं कृ॑धि॥ आ॒व॒ह॑न्ती
वि॒तन्वा॒ना। कु॒र्वा॒णा ची॒र॒मा॒त्मनः॑। वा॒सां॑सि॒ मम॑ गाव॑श्च।
अ॒न्न॒पा॒ने च॑ सर्व॒दा। ततो॑ मे॒ श्रिय॑माव॑ह।

ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑॥

